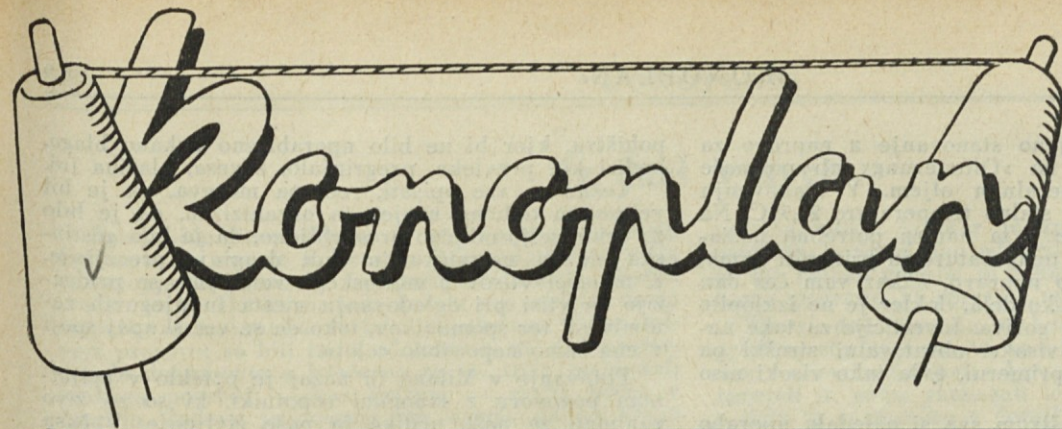

GLASILLO
KOLEKTIVA
»INDUPLATI«
JARŠE

1. JULIJA 1953

CENA DIN 10.—

ŠT. 9

Vtisi iz milanskega velesejma

Potovanje na ogled milanskega velesejma je organiziralo podjetje »Slovenija tekstil« v sporazumu z vodstvi nekaterih naših tekstilnih tovarn. Namen ogleda velesejma je bil: omogočiti našim vodilnim tekstilnim strokovnjakom ogled najnovejših pridobitev bodisi v strojnem bodisi v modnem oziru. V tem pogledu je bil cilj tega potovanja dosežen, kajti kdor je uspel ogledati si ves velesejem, je imel kaj videti, saj je razstavljalo 11.000 podjetij iz 46 držav. Kdo bi mogel našteti vse proizvode, ki jih je bilo mogoče videti, vendar je bil velesejem urejen nekoliko drugače kot naš zagrebški. Osnova milanskega velesejma je bila, razstaviti predmete ene skupine skupaj itd. Edino v oddelku »Palača narodov« so bile zastopane razne države s svojimi najbolj značilnimi izvoznimi predmeti. Tako je imel milanski velesejem ca. 70 paviljonov, grupiranih na posebnem ograjenem prostoru v obliki kvadrata na površini ca. 270.000 m².

Ko sva si pričela ogledovati velesejem, sva si napravila načrt, kaj morava videti, kaj še hočeva videti in kaj nama še ostane. Tako sva pričela z ogledom v oddelku »Palače narodov«, kjer med drugimi razstavlja tudi Jugoslavija v lično urejenem prostoru, in med razstavljenimi izvoznimi predmeti je bilo tudi naše blago. V »Palači narodov« je bil najzanimivejši oddelek Nemčije in Francije, ki sta prikazovali mnogo preciznih aparatov za optiko, fotografijo, televizijo, radio, razne kontrolne aparate za industrijo, skratka vse one izredno precizne »drobnarije«, ki so potrebne za napredno tehniko. Nadaljnje zanimivosti so bile v oddelkih indijskih držav Vietnam, Laos, Kambodža in Indija, pri katerih je bilo videti mnogo sorodnosti. Razstavljali so, razen ročno tkanega blaga iz prave svile za ženske obleke in z umetniško vtkanimi prečnimi bordurami, tudi razne kipe v indijsko-budistični motiviki; poleg tega pa še vrsto znanih surovin, sadja, industrijskih rastlin itd., kar pač že od nekdaj prihaja iz onih vzhodnih dežel.

Kmalu sva ugotovila, da s takim tempom ogledovanja ne bova mnogo videla. Odločila sva se za hitrejše ogledovanje in pri tem izpustiti sve, kar za najin poklic ne pride v poštev; torej ogledati si čim več in bolj natančno le ono, kar naju posebno zanima. Po kratkem počitku sva odhitela v oddelek tekstilnega blaga. Urejen je bil v obliki polkroga in imel je štiri nadstropja. Razstavljene so bile vse vrste blaga, od svile do volne in vključno tudi blago iz umetnih vlaken. Čudovite vrste blaga, pestri in bogati vzorci tiskanega blaga za ženske, moške in otroške obleke, za dekoracije, drobna tekstilna galanterija pa tudi reklama... Povsod si lahko kaj kupil. Vpili so: posebno nižanje cene, izredna prilika, razprodaja itd. Človek nehote pomisli, pod vplivom bučne reklame, da res kupi ceneje, toda blago, ki je tako poceni ima tudi primerno kvaliteto. Tako je kupec dejansko na slabšem. To je približno tako, kakor je ob priliki velike razprodaje rekel mož, na poti v trgovino, svoji ženi: »Obljubi mi, da ne boš bolj štedila, kakor pa si lahko privoščiva...«

V tiskanih vzorcih je opaziti močan vpliv kubizma in imajo modni vzorci neverjetno žive, a neznane in

težko spoznavne motive alla »Picasso«. Vendar pa ne gredo vsa prizadevanja modnih risarjev v smeri kubizma, temveč je bilo videti tudi mnogo klasičnih in naturalističnih vzorcev v solidni izvedbi in prijetni barvni kompoziciji. — Po ogledu tega paviljona sva napravila daljši počitek in nato odšla v oddelek, kjer so bili razstavljeni tekstilni stroji.

V dveh paviljonih za tekstilne stroje je bilo zelo živo in hrupno, živahen vrvež in ropotanje strojev. V bistvu ni bilo posebnih novosti, pač pa temeljite dopolnitve dosedaj znanih strojev. Tkalske stroje so razstavljale številne italijanske firme poleg znanih švicarskih, nemških in drugih. Večji napredek je bilo opaziti pri navijalnih strojih za osnovo in votek. Križno navijalni stroji za osnovo so opremljeni s klima napravami za odpihovanje prahu in mnogimi drugimi manjšimi dopolnitvami v pogledu čistilcev, napenjalcev, transporta polnih in praznih cevok itd. Votkovni navijalni avtomati s sledečimi fazami dela: Prazne northropske cevke, ki so nametane v zaboju na koncu stroja, posebna naprava zajema iz zaboja in vlaga v magazine pri vsakem posameznem vretenu. Kadar je votek navit, nam posebna naprava navite cevke naklada v druge zaboje. Stroj je deloma zaprt — pokrit in ima klima napravo za odpihovanje prahu. Tak stroj nam prikazuje firma »G. Schweiter«, Horgen, Zürich iz Švice. Dalje sva videla avtomatske jigger firme »Mezzer« iz Italije in pokrite autoklav-prekuhalne stroje za gotovo tkanino. Tak stroj izgleda na prvi pogled kakor jigger in ga je razstavljala firma »Benninger« iz Švice. Za našo tovarno pa je bil posebno zanimiv stroj za navijanje lanenih in konopnenih izvitkov. V celoti je bila v tema paviljonoma zelo pestra slika. Največ je bilo razstavljenih strojev za pletilstvo, trikotažo in raznovrstnih šivalnih strojev.

Na poti k naslednjemu paviljonu sva si ogledala še razstavljene turboagregate za plinsko kurjenje parnih kotlov, peči itd. Moderne kotlarne na zapadu ne uporabljajo več premoga, temveč le še plin ali pa olje — nafto. Cela vrsta italijanskih podjetij je propagirala svoje turboagregate za plinsko kurjenje. To so dejansko zelo praktične naprave, ki štedijo prostor, energijo, delovno silo in imajo velik ter hiter učinek. Moderne kotlarne so danes že med najčistejšimi delavnimi prostori v tovarnah. Povečini so avtomatske in imamo pri tem: avtomatsko dovajanje in napajanje kotlov z mehko vodo, avtomatska kontrola dolžine in s tem jakosti plamena (Fotocelica), avtomatska kontrola temperature na kurišču in stalno beleženje vseh najvažnejših podatkov. Tako samo ena strokovna moč pazi na kotlarno, če bi le nekaj odpovedalo. Za take primere je posebej poskrbljeno, ker so vse glavne komandne naprave dvojne. Kakšno praktično vrednost imajo take naprave, si lahko mislimo, če pogledamo našo kotlarno in naše delavce, ki se mučijo v njej. Tak način kurjenja parnih posod, bodisi velikih kotlov ali pa manjših naprav za centralno segrevanje blokov ali pa celo posameznih stanovanj, se zelo hitro širi na zapadu. Tako sem videl

v Švici moderno urejeno stanovanje z napravo za centralno segrevanje na »Ölfeuerung« ali po naše kurjenje z nafto-mineralnim oljem. V stanovanju želite imeti na primer stalno temperaturo 21,5° C. Na stikalni plošči vam je v ta namen potrebno nastaviti aparat na željeno temperaturo in pritisniti gumb, da požene v tek vso napravo, nakar vam čez dan in preko noči avtomatsko dela, dokler je ne izklopite ali dokler ne zmanjka goriva. Investicije za take naprave so razmeroma visoke, obratovalni stroški pa njihovemu standardu primerni, toda tako visoki niso kakor so pri nas.

V paviljonu s pohištvo sva si ogledala uporabo težjih dekorativnih tkanin, kakor so na primer naše tkanine. Pri tem sva videla mnogo tiskanega blaga in lahko trdim, da daje modernemu pohištvo lepo tiskano blago poseben učinek. Dejansko skoraj ni bilo

pohištva, kjer bi ne bilo uporabljeno tiskano blago, bodisi kot prevleka, pregrinjalo, zavesa, blazina itd. Težko je vse opisati, reči pa morava, da je bil velesojem odlično urejen in organiziran, da je bilo za orientacijo odlično preskrbljeno, da je bila gostinska služba na višku in tudi draginja precejšnja. K množici vtisov z milanskega velesoja se pridružijo še vtisi pri ogledovanju mesta in njegovih zanimivosti ter spomenikov, tako da se vse skupaj spoji v eno samo nepozabno celoto.

Potovanje v Milano in nazaj je poteklo v prijetnem pogovoru z mnogimi sopotniki, ki so se živo zanimali za naše prilike in naše življenje. V času predvolilne borbe je bila vsa Italija en sam panj, živo poslikan z vsakovrstnimi plakati, v katerem pa je bilo bučno, napeto in zadušljivo. Ljudstvo Italije pa si želi dela in miru.

O racionalizatorstvu

Pomen besede racionalizacija je gotovo vsem poznan, saj smo že večkrat na proizvodnih sestankih razglabljali o racionalnem delu. Povem naj še, da je beseda tujka in izvira iz latinščine, pomeni pa smotrno delo. Njen pomen se ne nanaša samo na smotrno delo v industriji, temveč na vsa področja človeškega delovanja, na primer v gospodinjstvu, pri vodstvu države, v kmetijstvu, v umetnosti, v gospodarskih podjetjih itd. Človeški duh, ki nikdar ne miruje, stalno išče nov način dela, bolj racionalen, bolj smotrni. Z racionalnim delom stremi za tem, da smotrno izkorišča svoje moči, svoj razum, da dviga storilnost in tako ustvarja več dobrin za svoje življenje.

Za nas, ki delamo v industriji je racionalno delo še posebno važno, saj je industrija tista, ki ustvarja največ dobrin. Tehnične racionalizacije v podjetjih dvigajo produkcijo, znižujejo porabo surovin, olajšajo fizično delo in končni rezultat vsega tega je dvig narodnega dohodka. Izboljšanje tehnološkega procesa tudi pri posameznih fazah dela ali celotnega procesa, nam znižuje proizvodne stroške. S smotrnejšim delom v proizvodnji odpade na določeni proizvod manjša količina dela, proizvod postane zato cenejši, po drugi strani pa na enako količino dela odpade večje število proizvodov.

Vodstvo naše države se je dobro zavedalo važnosti tega vprašanja. Zato je bil že leta 1948 sprejet zakon o iznajdbah in tehničnih izpopolnitvah. Cilj tega zakona je posploševati racionalizatorstvo v osnovnih edinicah našega gospodarstva, na posameznih delovnih mestih. Za vsako iznajdbo ali tehnično izpopolnitev je zakon predvidel tudi nagrado ali odškodnino, ki je odvisna od višine letnega prihranka. Trajna naloga nas vseh je stalno zniževanje polne lastne cene, ki se doseže z izboljšanjem organizacije v podjetju, to je z znižanjem upravnih in prodajnih stroškov. S čim hitrejšo modernizacijo industrije, prometa in kmetijstva, z uvajanjem novih tehnoloških procesov, dosežemo bistveno znižanje cene proizvodov.

Kaj pa je iznajdba ali tehnična izpopolnitev? Zdi se mi potrebno, da pojem iznajditeljstva ali tehnične izpopolnitve podrobneje opredelim. Novatorstvo ali racionalizatorski predlog označuje zakon pod skupnim pojmom tehnične izpopolnitve tako, da imamo tri različne pojme, ki so v zakonu zajete.

1. Kot iznajdbo označuje zakon novo ustvarjeno uporabo naravnih zakonov. Iznajdba mora biti v svojem bistvu nova.

2. Novatorstvo, ali kot ga zakon imenuje, tehnično izboljšanje, je nova ustvarjalna uporaba že znanih metod in iznajd pri že znanem tehničnem postopku. V našem podjetju smo imeli do sedaj samo 1 predlog, ki je bil kot novatorski priznan. V naši impregnaciji je postopek impregniranja tkanin že poznan. Ker pa je tov. ing. Smodiš za doseg istega efekta uporabil

druga, domača sredstva je bil njegov predlog priznan kot novota.

3. Racionalizatorski predlog pomeni popolnejšo ali boljšo izvedbo proizvodnega postopka z racionalnejšo uporabo že znane tehnične ureditve. Med racionalizatorske predloge se štejejo seveda vsi predlogi o boljši izrabi materiala, delovne sile, ali izboljšanje gospodarske organizacije itd. Racionalizatorskih predlogov smo imeli do sedaj v podjetju največ, kakor bomo videli pozneje iz podatkov, od leta 1949 do 1952. Vsaka najmanjša izboljšava, pri kateri ustvarimo nek prihranek, bodisi na surovini, delovni sili, na porabi električne energije itd., je že racionalizatorski predlog za katerega je predlagatelj upravičen prejeti odškodnino.

Od leta 1948, ko je stopil zakon o iznajdbah in tehničnih izpopolnitvah v veljavo, smo imeli v našem podjetju sledeče število novatorskih in racionalizatorskih predlogov:

Leta 1949: 1 novatorski predlog, 6 racionalizatorskih predlogov in 3 racionalizatorske predloge z enkratno nagrado.

Leta 1950: 1 racionalizatorski predlog z enkratno nagrado.

Leta 1951: ni bilo nobenega predloga.

Leta 1952: 5 racionalizatorskih predlogov, 8 racionalizatorskih predlogov z enkratno nagrado.

Sedaj še pogledjmo, koliko so znašali prihranki in izplačane odškodnine v posameznih letih:

Leta 1949	1.591.996 din	66.067 din
Leta 1950	1.680.314 din	62.606 din
Leta 1951	1.640.652 din	57.017 din
Leta 1952	3.288.764 din	72.509 din

Ker v letu 1951 ni bilo nobenega predloga se bo morda kdo vprašal zakaj smo izplačali odškodnino in kako se je ustvaril prihranek. V pojasnilo naj povem, da ima vsak novator in racionalizator pravico 3 leta prejemanja odškodnino na podlagi obračuna prihranka. Ker smo imeli novatorja in racionalizatorja še iz leta 1949 in 1950, se jima je izplačala odgovarjajoča odškodnina za leto 1951.

Iz gornjih podatkov vidimo, da so posamezniki mnogo prispevali k znižanju proizvodnih stroškov, saj smo v teh letih imeli skupnih prihrankov osem milijonov 201.727 dinarjev, kar je gotovo lepa vsota nam in skupnosti v korist. Z dvigom števila iznajdb, novot in racionalizacij izpolnjujemo eno izmed osnovnih nalog pri izgradnji socializma. Čim več koristnih in uporabnih predlogov toliko hitreje bomo dosegli naš cilj.

Iz Jarš v svet

Pristanišče Newcastle se je prebujalo v jutranjih meglicah, ko sva se s Tonetom odpravljala v gornja nadstropja ladje zaradi izstopnih formalnosti. Mislila sva si, to bo šlo hitro, toda kmalu sva videla, da ta angleška demokracija ni tako enostavna. V kontrolnem prostoru so bili trije, od katerih sta dva pregledovala dokumente a istočasno so vsi trije zasliševali vsakega posebej — kar križem — zakaj hočeš v Anglijo. Zadeva je dosegla tak uspeh, da na kraju niti vedel nisi več, kako se pišeš. To je trajalo približno četr ure za vsakega, ko so končno ugotovili, da si bil rojen in da s čisto vestjo stopaš na tla angleškega imperija. Ko si se že pošteno spotil, pa ti s prijaznim nasmehom izročijo v roko brošuro »Dobrodošel v Angliji«, kjer imaš opisane osnovne značilnosti angleškega življenja.

Po končanih ceremonijah se lahko izkrciš in presedeš na vlak. Peljala sva se v London. Tu sva doživela drugo razočaranje, katerega nama je priprava železnica. Stroj in vagoni so bili še iz časov, ko je še Franc Jožef kolovratil po svetu. Take stvari vidiš pravzaprav v Angliji vsepovsod ter se ti ob tem vzbujajo misli, kako skrbno negujejo Angleži vsako stvar, da toliko časa vzdrži. Tako smo se pozibavali s to muzejsko železnico preko pašnikov in ob tovarnah dolgo v pozno popoldne do Londona. Prvi vtis, ki ga dobiš o Londonu, največjem mestu na svetu, je mogočen. Mesto meri od juga do severa 70 km (primerjava: od Ljubljane do Jesenic) in od vzhoda do zapada 45 km. Nebotičnikov London nima, zato pa je tako prostran. Center mesta predstavlja Trafalger — spomenik Nelsonu — na katerega so Angleži zelo ponosni, ker je Nelson njihov narodni junak. Največja prometna značilnost Londona so dvonadstropni avtobusi: zgornje nadstropje za kadilce, spodnje za nekadilce. Londončan se v pretežni meri poslužuje avtobusa, medtem ko Parižan podzemsko železnico. Londonska podzemska železnica ni tako praktično urejena in dobro organizirana kot pariška. Promet je zelo gost s celimi rekami osebnih avtomobilov. Osební avtomobili po letnicah še zdaleka ne dosegajo letnic, ki jih vidiš v Stokholmu. Zato ni nič nenavadnega, če vidiš osebni avto s kolesnimi prestavi izven karoserije vozila. Leto izdelave takih avtomobilov je okoli 1928 pa še danes vozijo z njimi. Pešec je na cesti popolnoma varen pred avtomobili, ker so angleški šoferji malo bolj obzirni do pešcev kot naši.

Agencija White Child & Beney nama je rezervirala sobe v hotelu, ki je bil sicer »nobel«, eden izmed najbolj znanih, a zelo starinski z desetlinami lakajev, kateri so ob vsakem poklonu molili roke. Te »nobles« sva bila že prvo uro sita, saj naju je stalo samo pre-

nočišče toliko, kolikor je znašala najina dnevnic, zato sva jo drugi dan odkurila v sodobnejši hotel, ki je bil mnogo cenejši in udobnejši. Podala sva se v hotel »Strand«, ki sprejme naenkrat 1400 gostov.

Drugi dan bivanja v Londonu sva porabila za ogled mesta, nato pa sva se z letalom odpeljala v Belfast v tovarno Fairbairn Lawson. Tu so naju prijazno sprejeli in nama razkazali tovarno. Videla sva Gille v delu in raztezalke v detajlih. Na povratku sva videla iz zraka »London ponoči«. Bil je veličasten pogled na morje luči v vseh mogočih barvah. — Po končnih opravkih sva se odpravljala za Pariz, ko so naju prestregli zastopniki konkurenčne trdke Mackija. Toneta so zopet odpeljali v Belfast in ko se je vrnil, sva po dolgih diskusijah sklenila, da se stroji nabavijo pri Mackieju, ker so boljši in cenejši, kot vsi dosedanj, kar sva jih videla. Med tem časom smo iz lastnih sredstev nabrali denar in danes je nabava Gillov že zasigurana ter upamo, da bomo prihodnje leto že pričeli z montažo strojev v dvorani, ki je že pet let prazna in željno pričakuje svoje prebivalce — nove stroje.

Življenje Angležev je zanimivo in marsikaj bi se lahko od njih naučili, predvsem discipline. V prometu se vozači med seboj sporazumevajo, kdo ima prednost. Nikdar ne boš videl Angleža, da bi se prerival v vrsti, vedno vidiš, kako lepo stopi v vrsto in brez besed čaka, da pride na vrsto. Angleži so v političnem življenju najprej Angleži in šele nato strankarji, pa še v strankarstvu so zelo strpni. Vsak Anglež se čuti odgovornega za usodo svojega naroda ter vlaga zato tudi vse svoje sile v to, da bi se obdržal imperij, ki pa že kaže znake razpadanja.

Angleži so zelo visoko obdavčeni, posebno v dediščinah. Davki so progresivni. V pogovoru z njimi smo zvedeli, da plača vsak Anglež svoje obveznosti do države brez prikrivanja, čeprav bi bilo pri tem treba zategniti pas.

Anglež se mora v pogledu prehrane odreči marsikateri dobroti. Hrana je racionirana v glavnih artiklih. Anglež prejme tedensko eno jajce, zelo malo mesa, pije pa so tudi količine moke, masti in sladkorja.

Zelo poceni je volna in ostalo tekstilno blago. Obutev stane približno toliko kot pri nas. Angleški delavec zasluži povprečno 25 funtov na mesec ter mora od te vsote sam plačati socialno zavarovanje, zdravila in starostno zavarovanje.

Po dvanajstih dneh sva se s Tonetom rada poslovila od Angležev ter se odpeljala v Pariz, ki je pravo nasprotje angleške solidnosti.

M. K.

Kako ne smemo delati

1. Priprava tkalskega stroja za tkanje.

Ni vseeno kako pečemo kruh v krušni peči, tako tudi pravilno vlaganje osnove za uspešno tkanje ni tako enostavno kot si navadno mislimo.

Ko je stroj prazen se mora temeljito očistiti nesnage. Pri tem uporabljamo omelo, krpo ter koničasto šilo. Za čiščenje zobatih koles je dobra žična ščetka. Pozabiti ne smemo valjčkov v podnoškah. Mojster pregleda stroj, popravi ali dá v popravilo strojne dele, ki so potrebni izmenjave. Ročno poižkusi stroj, če ima stroj lahek tek. Pričvrsti vse maticе na vijakih ter manjkajoče izmenja, če jih ima. Važno je, da kontrolira bilo in ga postavi v vodoravno lego. Pri tem mora imeti zanesljivo libelo. Vijaki pri nogah večkrat popustijo, posebno še, če ni tek stroja enakomeren. Če je bila skrinjica preveč stisnjena je potrebno več sile za pogib čolnička. Ležaji ojníc pri ročici ali glavni gredi morajo biti zrakotesni. Stiskajo se školjke ležajev s pomočjo klina, ki ga zavarujemo z vijakom.

Paziti je treba, da ne stisnemo školjk preveč, ker s tem že zaviramo gibanje gredi, s čimer se poraba sile za pogon zveča.

Nadalje pregledamo jezičke v skrinjicah, da se ne majejo. Biti morajo gibljivo vstavljeni. Vzmeti, ki so vstavljene pod bilom vplivajo posredno na pogib jezička ter ne smejo biti premočne. Če delujejo na lahno, je možnost, da sekirice preskočijo žabice med delovanjem stroja in čolniček pretrga osnovo med delom. Ako čolniček ne pride v eno izmed skrinjic, mora sekirica ujeti žabico. Tudi od določitve pravilne jakosti vzmeti je odvisen lahek tek stroja in poraba sile. Sekirica naj ne bo obrušena preveč na ostro, ampak bolj topo. Skladati se morajo pod istim kotom z zarezo v žabici. Tudi os, ki nosi sekirice, naj bo prosto gibljiva in mazana. Pravilno je, da je sekirica na strani stroja, kjer je pogonski vzvod malo daljši, to pa zaradi tega, da sekirica udari malo preje na žabico in ta prevzame vzvod za izklopitev. Žabice

morajo biti vstavljene gibljivo. Zvezane so potom kratkih okroglih nastavkov z jeklenimi vzmetmi na prednji strani stroja. Če to ne deluje pravilno, lahko počijo stranice stroja.

Nadalje pregledamo, kako so nameščeni ekscentri na spodnji gredi. Ko je ročica ročične ali glavne gredi obrnjena navzgor, tedaj morata biti obe podnoški v isti ravnini. Kjer je votlišče podnošk zadaj pod osnovnim valjem, tedaj je višina loka ekscentra, s katerim se pogiba prvi list, za nekaj milimetrov večja kot za drugi list, to je prvi pri bilu. S tem dobimo čisti zev.

Važno je zapomniti si, da se prvi list pomakne navzdol, ko odhaja čolniček iz desne skrinjice. To je važno zaradi krajev, da veže vedno vsaka prva nit v kraju z votkom od zgoraj. Osnovna nit nad votkovo nitjo. Tudi pravilno postavljeni ekscentri so važni za brezhibno delovanje stroja in zvečanje storilnosti.

Pregledati je pri strojih s spodnjimi lučali tudi udarne pete in udarne valjčke, da niso preveč obrabljeni, da pravilno udarjajo. Po možnosti je treba gledati, da so sorazmerno na obeh straneh enake velikosti in pritrjeni v enakih legah in višinah. Udarne ročice so dostikrat razjedene od babe ali piriev. O tem se je že veliko razpravljalo, zakaj je tolika poraba. Prvič mora ustrezati les glede na rast, drugič bi morale biti ročice iz klanega lesa, tretjič se vstavitev izvrši preveč »po domače«. Vstavitev nove ročice zahteva precizno obdelano in natančno nastavitve. Ni vseeno ali je ročica na zgornjem koncu malo debelejša ali tanjša. Tudi predolge ročice, ki molijo iznad skrinjice ne krasijo oblike stroja. Pri tem pregledamo še lovilni jermen, ali pravilno deluje. Lovilni jermen lovi ročico, na kateri je natakljena babca. Pravimo, da udarce duši ali oblaži. Zato ročica nikdar ne sme priti v skrajni rob zarezne bila. Te napake so zelo pogoste in če jih odpravimo bomo prihranili na ročicah, babcah, čolničkih in na delu samem. Ročice so vstavljene v ohišje, ki se giblje okrog čepa na gredi bila. Da ročica pride v svoj položaj, ko zaluča čolniček, je ohišje povezano z vzmetjo, ki povleče ročico v pravo lego. Tudi te vzmeti naj imajo pravilno jakost. Vse kar deluje premočno, kvari stroj.

2. Vlaganje osnove:

Preden vložimo osnovni valj, moramo premeriti širino listov, grebena in valja samega. To storimo iz razloga, da slučajno opazimo nedostatek, ko je valj že v stroju. Premerimo oddaljenost ležajev, v katere vložimo osnovni valj in tudi višino ležajev od tal. Osnova mora biti popolnoma na sredi stroja. Priporočljivo je zaradi pridobitve na času, da se namestiti vrvice na listih predno je valj vložen. Kako se to pravilno odmeri je jasno. Vrvce ne smejo potekati poševno od obeskov listov, da ne kvarijo lučalnic in da ne nastane zibanje listov.

Ko imamo valj vložen, potegnemo osnovo z listi preko svornika in bila do prsnika, obesimo liste na prečko z valjčki, greben pa vstavimo v bilo. Sedaj je prvo in važno delo zaviranje. Verige ne smejo biti zamazane, okrog kolotov morajo potekati vzporedno

in ne smejo biti zvite med seboj. O utežih in razmiknjanju se je že razpravljalo.

Prečka z dvema paroma valjčkov je vstavljena v ležajih, ki so premakljivo pritrjeni v kroni stroja. Če pogledamo 1 par valjčkov, ki sta izstružena iz enega kosa, ima en del večji premer kot drugi. Na večjega obesimo prve liste, na manjšega pa zadnje liste zaradi čistega zeva in ker imajo prvi listi večji dvig kot oni pri tkalki. Valjčke lahko na prečki predstavljamo. Gledati moramo, da so vstavljeni simetrično in glavice vijakov v isti črti. Le na ta način pravilno obesimo liste.

Nadaljnje delo je povezava listov s podnoškami. Prve liste obesimo na podnoško, ki teče ob večjem ekscentru, zadnje pa na ono, ki teče ob manjšem ekscentru. Vrvce primerno nategnemo. Ročica glavne gredi je obrnjena navzgor, čolniček je mišljen v desni skrinjici.

Sedaj razdelimo osnovo v primerne manjše pasove ter vsak pas posebej s prsti obeh rok povlačimo, to je osnovne niti povlečemo, da so enako nategnjene in vzporedne. S preširokimi pasovi si otežujemo delo. Na koncu vsakega pasu napravimo vozec ter tako nadaljujemo s privezovanjem.

Po tem delu vstavimo križne palice. Te nam služijo za delitev osnovnih niti in da niti pri pretrgu lažje usmerimo. Vplivajo pa tudi na izgled blaga. Pri pletnovi vezavi, kjer rabimo 4 liste ter je vdev v lučalnice 1, 3, 2, 4, dvignemo prvokrat 1. in 3., drugič pa 2. in 4. list. Na ta način dobimo v križu med palicami po 2 niti, ki vodita navzgor in 2 sosednji navzdol. Napačno pa je dvigniti 1. in 2. list ter 3. in 4. S tem izgled blaga kvarimo, napetosti v nitkah so neenake, poveča se trenje med nitkami in s tem slabi osnovo. To vidimo na »muckah«, ki se nabirajo med križnimi palicami in še v večji množini odpadkov pod strojem. Izjeme od prvotnega dviganja listov so težke jadrovine, kjer je potrebna velika gostota v votku in je tudi zaradi tega svornik visoko postavljen.

Svornik postavljamo pri pletnovih vezavah in normalnih pogojih vedno nekoliko višje kot prsnik. S tem dosežemo lepši izgled tkanine, da je vidno gostejša. Za doseg enakosti bi bilo pravilno, da bi bila razlika v višini med svornikom in prsnikom na vseh strojih enaka, kjer se tke ista vrsta blaga. Pri gradlih, listnih in žakardskih tkaninah je svornik navadno nekoliko nižji od lege prsnika. Pri platnovi vezavi, če je svornik prenizko postavljen, dobimo pregoto tkanino na osnovi, niti potekajo paroma. Izgled tkanine je rešetast — zopet kvaliteta.

Ker obdelujemo svornike, mimogrede pogledamo oblike svornika pri Ruthardt strojih. Ta je na sredini izbočen. Zakaj? Svornik je postavljen visoko in če bi bil raven, bi bil spodnji zev na sredini bila previsoko dvignjen — torej ne raven. S to vzboklino na svorniku se zev izravna in prehod čolnička se ne ovira. Poleg tega imajo ti stroji še to prednost, da čolnički ne izletavajo iz stroja. Konstrukcija je izboljšana od ostalih strojev v tem, da je tudi tir bila v sredini poglobljen in greben vstavljen v krivini.

Korbar

Za stanovanje gre

Po zelo dolgem času smo imeli v soboto 13. junija 1953 možnost videti uspelo komedijo »Za stanovanje gre«. Pridružil se bom večini in izjavil, da tako uspelega nastopa jarkška dramska skupina še ni zabeležila. Poleg dejstva, da se je režiser odločil za odigrano komedijo mu gre vse priznanje pri izbiri vlog posameznim igralcem, kar se mu je res posrečilo. Zeleli bi si še enakih in podobnih prireditev, saj smo končno upravičeni želeli nekaj od kolektiva s takim številnim članstvom v podjetju samem kakor tudi v TVD Partizan. Pa tudi igralcev ne manjka, samo nekaj dobre volje je treba in pa krepke roke za vodstvo režije in podobnega.

Naša dvorana (tov. Zornada jo imenuje samo še »kinodvorana«) je bila prvenstveno postavljena za igre in drugo duševno razvedrilo, kamor privedemo tudi kino, zato je prav in lepo od uprave Induplati, da je vnesla v investicijski proračun za leto 1953 tudi izgradnjo odra in garderob v podaljšku dvorane, kar bo režiserju in scenaristu precej olajšalo delo in ne bo več v nevarnosti, da se mu bo nekaj kratkih uric pred pričetkom predstave zvalila na glavo z višine 4 metrov železna opora za zastor. Sreča v nesreči, da ni bilo hujšega! Režiser je, kakor sem že omenil, odlično pripravil in izvedel svojo nalogo, čeprav bi, kot gledalec predstave, dal nekaj pripomb, katerih namen

pa ni, da bi učinkovale razdirajoče. Nosilca glavne vloge, Pavlinova in Bergant sta odlično podala svoji vlogi, vendar se Pavlinova v 1. dejanju ni najbolje znašla. Tu je bil Bergant vsekakor boljši. Tudi zadnji del prvega dejanja ni imel onega tempa, katerega si pri komediji želimo. Borštinar je svojo vlogo odigral preveč temperamentno in bi se moral malo bolje vživeti v funkcijo »študenta medicine«. V ostalem pa mu ni kaj oporekati in je s svojo vlogo vnesel v igro ono življenje, katero si je avtor pa tudi režiser zaželel. Najboljša na sobotni predstavi je bila vsekakor Stritarjeva, kateri k uspehu čestitam. Vlogo stanovanjskega referenta je podal Cvek, ki za Stritarjevo ni dosti zaostajal in je škoda, da ni igral večje vloge. Zelo dobro so odigrali svoje vloge tudi Štuparjeva, Bernikova, Deržič, Debevčeva, Panjan in Lotričeva. Varškova je bila pri igranju premalo resna in sem imel občutek, da se pri igranju smeji ali ji vsaj gre na smeh. Radmeličeva pa je bila preveč mirna, kar se je zelo odražalo v nasprotju igranja študenta Bukača.

„Partizan“, Jarše

Življenje društva »Partizan« v Jaršah je na spomlad precej oživilo in to po telesnovzgojni kakor tudi po prosvetni plati. Mi vemo, da je življenje našega društva drugačno od ostalih društev, ki imajo svoje sedeže bodisi v mestu bodisi na vasi. »Partizan« v Jaršah je društvo, ki ima 95 % članov delavcev in nameščenecv iz industrijskega podjetja. Kot tako ima društvo v nekaterih pogledih boljše, v nekaterih pa slabše pogoje. Kolektiv, katerega člani se v društvu udeležujejo, predstavlja za društvo močno oporo, predvsem pa materialno. Nekatera društva se bore za streho, nimajo prostora, kjer bi lahko telovadili — mi lahko uporabljamo našo sindikalno dvorano. Tudi orodja imamo za silo. Skušali pa bomo nabaviti še tako orodje, ki ga v telovadnici ne moremo pogrešati. Slaba stran pri nas je delo na izmene, ki preprečuje članom redno posejanje tako telovadbe kot drugih vaj.

Kdor se zanima za življenje društva bo priznal, da ne spimo, da delamo. Pri našem delu nam manjka samo še izrecno telovadnih uspehov, ki pa predstavljajo našo osnovno in glavno nalogo. Kadar bodo naši telovadni oddelki sposobni za samostojen nastop ali pa za skupen nastop z ostalimi društvami »Partizan-a«, bo storjena naša najvažnejša naloga. Zato moramo napeti vse sile, da to dosežemo. Načelstvo društva se mora tega v polni meri zavedati. Storili pa bomo tudi, kar bo mogoče, da dobimo pomoč od društev, ki imajo več izkušenj v tem pogledu in ki razpolgajo s kvalitetnim vaditeljskim kadrom. Naši pionirji, ki redno posejajo telovadbo bodo tudi sposobni nastopiti. Naši vaditelji so vsi nameščeni v podjetju in vezani na svoj delovni čas; telovadbi posvečajo svoj prosti čas deloma iz veselja do telovadbe, deloma iz čuta dolžnosti do naše mladine, katera mora biti telesno odurna in zdrava, če hoče izpolnjevati svoje dolžnosti do skupnosti in domovine, pa naj si bo to v miru ali v vojni.

Oglejmo si naše delovanje v zadnjem času. Gotovo ste povečini obiskali koncert našega pevskega zbora in nastop naše folklorne skupine. Lahko rečemo, da je »Večer narodnih pesmi in plesov« uspel in da so bili obiskovalci zadovoljni. Pevski zbor je pokazal velik napredek in je pod sedanjim strokovnim vodstvom tov. Cirila Vremšaka iz Kamnika na pravi poti. Kar se folklore tiče smo bili z nastopom zadovoljni, vendar bi želeli v bodoče ne samo, da jih še vidimo, ampak da se potrudijo in naštudirajo obširnejši program.

Načelstvo je organiziralo v proslavitev rojstnega dne maršala Tita športna tekmovanja v lahki atletiki, odbojki in namiznem tenisu in to v društvu in med društvi iz okoliških krajev in podjetij. Tudi to tekmovanje je uspelo. V naše vrste so prišli zopet novi tekmovalci. Organizacija in ves potek Titove štafete

Morda ji bo prihodnjič Borštinar dal malo svojega temperamenta in vsa stvar bo v redu. Odličen je bil Sešek v vlogi šefa stanovanjskega urada, vendar naj režiser pomisli, da želijo gledalci tudi razumeti posamezne dialoge, čeprav je treba pri tem hitro govoriti. Zatorej Sešek — prihodnjič malo bolj razumljivo. V manjši vlogi je nastopil še Ukmar, ki je bil dober, samo malce premlad v maski. Zadnjega omenjam še režiserja dr. Jerovca, ki je odlično vodil režijo pa pri tem nase pozabil ali pa je bil na sobotni predstavi še razburjen in izmučen od udarca onega droga. Dr. Jerovec je bil v vlogi živčnega profesorja premalo živčen, sicer pa v govoru kot nastopu odličen.

S to predstavo se nam je predstavil ansambel dramske skupine TVD Partizan, Jarše, res pohvale vredno. Bili smo zadovoljni ter vam na vseh reprizah želimo mnogo uspeha. Vse bralce pa opozarjamo, da ne gre zamujati domačih nastopov in prireditev, kajti tudi igra se z večjim elanom, če je polna dvorana, kakor če je samo tu pa tam kak gledalec.

Otmari

sta brez težav uspela in smo izvršili v redu svojo dolžnost.

Tudi naši smučarji, ki so se na spomlad prelevili v planince, ne počivajo.

Vse to so uspehi, ki jih nihče ne more zanikati, vendar manjka naših telovadnih uspehov. Ugotoviti moramo tudi, da pri vseh naših prireditvah in akcijah sodelujejo večinoma vedno isti ljudje, ki jih je, sorazmerno z velikostjo našega kolektiva in številnega članstva našega društva, malo. Kje so vsi ostali? Mladi fantje in dekleta, ki jih je v naši tovarni več kot dovolj, stoje ob strani in čakajo — ne vem česa — pa tudi sami najbrže ne vedo. Naj pridejo k nam in prepričan sem, da jim ne bo žal. Kmalu so bodo živeli in jim bo samoobsebi umevno, da posvetijo nekaj časa tudi v dobrobit svoje telesne in duševne vzgoje. Prepričali se bodo lahko sami, da telesna vzgoja krepi telo, tovarištvo in samozavest. J.F.

Kratke resnice...

Izkušnja je stroga učiteljica. Najprej postavi preizkusna vprašanja in šele nato prične s poukom.

Ko sem nastopil svojo prvo službo, sem sanjal o tem, da bi nekoč dosegel tako plačo, od katere pa sedaj ne morem živeti.

Ljudje si vedno žele imeti najnovejše. Če bi bila televizija izumljena pred radijskim sprejemnikom, bi vsi sedaj hitro kupovali nove radioaparate, ker bi bili brez teh prokletih slik.

Mnogi ljudje so trdno prepričani o tem, da ni dovolj, če jim vlada dopušča vse možnosti za doseg sreče, temveč mislijo, da bi jim morala odstraniti tudi vse zapreke do nje.

Tudi pri nas bi bilo dobro namestiti ob cestah tablo z napisom: »Vozi počasi ali pa drugam!«

Verjeti ne pomeni imeti nekaj za resnično ne glede na dejstva, temveč, verjeti pomeni nekaj tvegati ne glede na posledice.

Uredništvu „Konoplana“

Prosimo, da objavite v našem listu sledeči dopis:

Vdovam in materam, katere predlagajo, da bi se jim dodelilo večjo količino blaga po znižani ceni, kakor pa to predvideva Tarifni pravilnik podjetja, češ da same skrbijo za svoje otroke in da ni vseeno samec ali pa mati z več otroki, ki veliko več potrebujejo — sporočamo, da ta privilegij v novem Tarifnem pravilniku sploh odpade, ker nam je Republiški odbor sindikatov tekstilne industrije to postavko črtal iz Pravilnika.

Potemtakem vam ne bo treba zavidati samca ali samico, da ima prav tako pravico do prejema iste količine blaga kot mati ali vdova z več otroki. Mnenja pa smo, da ima neporočen član kolektiva pravico do iste količine blaga kot njegov oženjen tovariš ali tovarišica z otroki. Zakaj? Zato ker prav toliko prispeva neporočen član kolektiva k ustvarjanju materialnih dobrin v podjetju, kakor katerikoli oženjeni tovariš z velikim številom otrok. Poleg tega pa država daje za otroke mesečne dodatke, ki so kar lepi in pri pametnem gospodinjstvu prav dobra in izdatna pomoč družinam.

Uprava

OPOMBA UREDNIŠTVA

Za rubriko Pepe smo ostali tokrat brez prispevka in rešitev na postavljene uganke tudi ni bilo. Verjetno bo v naslednji številki Pepe prisoten.

Sporazumno z Upravo podjetja je bil dosežen sledeči sporazum. Stroške za tiskanje »Konoplana« bo krilo podjetje; z dobljenim denarjem pri prodaji »Konoplana« pa bomo honorirali avtorjem njihove prispevke odnosno njihove članke. Po sedanjih ugovorih in ocenah bo vsak pisec članka v »Konoplani« prejel približno 3 din za vrstice. Tako je tudi že drugod urejeno in se bo marsikomu teh par sto dinarjev na mesec »ekstra« dohodka kar prileglo.

Uredništvo »Konoplana« poziva in prosi vse člane našega kolektiva za večje sodelovanje in pomoč, da ne bo delo pri urejanju in izdajanju »Konoplana« slonelo samo na nekaterih. Za vsak prispevek se vam v naprej iskreno zahvaljujemo.

Iz uprave

Dne 27. marca t.l. so se vršile volitve v novi delavski svet podjetja, v katerega so bili izvoljeni sledeči tovariši in tovarišice:

1. Kobilca Jože	17. Sušnik Marija
2. Pestotnik Anton	18. Oven Draga
3. Velkavrh Jernej	19. Mihelčič Jože
4. Slabe Ivan	20. Dimc Pavla
5. Nussberger Oskar	21. Anžin Francka
6. Poljanšek Cilka	22. Korošec Poldar
7. Tomc Marija	23. Sešek Ivo
8. Ožbolt Fani	24. Šurk Anton
9. Rovanešek Kati	25. Golob Franc
10. Ves Viktor	26. Šinigoj Hilda
11. Osolin Slavko	27. Flere Slavka
12. Vrhovnik Pavla	28. Juratovec Rezka
13. Semeja Pavla	29. Rojc Peter
14. Goluh Boris	30. Gorenc Anton
15. Gregorc Pavla	31. Česnik Jože
16. Bevk Marta	32. Kuzmič Anka

Novo izvoljeni delavski svet se je nato 10. aprila t.l. sestal k I. rednemu zasedanju, na katerem je izvolil tudi novi upravni odbor podjetja. V upravni odbor so bili izvoljeni sledeči tovariši in tovarišice:

1. Česnik Jože	4. Slabe Ivan
2. Flere Slavka	5. Pestotnik Anton
3. Golob Franc	6. Gregorc Pavla

V teku svoje kratke funkcijske dobe je upravni odbor kakor tudi delavski svet sprejel že nekaj sklepov, kakor:

1. Nabava novega osebne in tovornega avtomobila.
2. Nabava strojev iz Norveške.
3. Uvedba obveznega tečaja za vsakega novospregajetega tekstilnega delavca.
4. Delitev presežka plač iz leta 1952 itd.

Od novega delavskega sveta in upravnega odbora pričakuje delovni kolektiv, da bosta oba krepko prešla krnilo podjetja v svoje roke in ga vodila po svojih najboljših močeh in sposobnostih v korist kolektiva in korist socialistične skupnosti. K izvolitvi jim čestitamo in jim želimo najlepših uspehov.

Namesto odstopivšega zastopnika našega podjetja v Okrajnem zboru proizvajalcev tov. Majnika Franca so se, v smislu Zakona o volitvah in odpoklicu ljudskih odborov, vršile v našem podjetju dne 12. junija t.l. nadomestne volitve v Zbor proizvajalcev. Izmed petih predlaganih kandidatov je bil z večino glasov izvoljen ključavničar tov. Osolin Slavko. K izvolitvi mu delovni kolektiv čestita in upa, da bo naš »Gandi« na Okrajnem zboru proizvajalcev naše podjetje skupno s tovarišem Česnikom častno zastopal.

Dne 8. junija t.l. je bila pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani javna glavna obravnava proti bivšim našim delavcem Vidicu Jakobu, Kocjančiču Janezu, Gorencu Antonu in drugim njihovim pomagačem, ki so že dalj časa kradli blago v našem podjetju. Spetnim in podjetnim tatovom nismo mogli priti dolgo časa na sled, čeprav smo vsi vedeli, da ne more biti nihče drugi. Je pač tako, »da ni nič tako skrito, da ne bi bilo nekdaj odkrito« in so se tudi ti tički ujeli, ki so hoteli na račun podjetja, to je na račun skupnosti, na lahek način priti do udobnih hišic, lepega pohištva (zlasti sob), lepih oblek itd. Zadelja jih je pravična kazen in bo odsedel Vidic 15 let, Kocjančič 6 let, Gorenc 1 leto in 10 mesecev, Capuder 3 leta itd. Stvar kolektiva je sedaj, ali bo še naprej držal v podjetju one ljudi, ki so tem zlikovcem pomagali pri tatvinah s prikrievanjem in razprodajanjem ukradenega blaga, kakor je to to slučaj Gorenc Angele in Kocjančič Anice. V zadnjem času smo zaostriili borbo proti tatvinam na ta način, da smo tudi samo za eno ukradeno špulo odpustili delavca ali delavko iz podjetja. Pričakujemo, da bo izrekel kolektiv svojo sodbo tudi v tem primeru.

Na stanovanjsko komisijo podjetja je prispelo od članov delovnega kolektiva že nad 20 prošenj za podelitev stanovanja v našem stanovanjskem bloku. Vsem prosilcem sporočamo, da bo po sklepu seje upravnega odbora od 6. t.m. te prošnje pregledala posebna komisija in stanovanje dodelila res najnujnejšim prosilcem. Zaenkrat bo razdeljenih samo 6 družinskih stanovanj.

V podjetju že posluje izpitna komisija za priznanje kvalifikacije. Zato opozarjamo vse naše delavce, ki imajo pogoje za to, da se prijavijo k izpitu za priznanje kvalifikacije izpitni komisiji, ki ima sedež v našem podjetju in katera posluje za ves okraj Ljubljana-okolica. Kdo ima pogoje za polaganje izpita, je razvidno iz objav, ki so nabite po oddelkih.

Prijavo za pristupitev k polaganju izpita mora vsak kandidat lastnoročno napisati in jo oddati pri predsedniku komisije tov. Reberniku ali pa tajniku tov. Panjanu. Prijavi je priložiti znesek din 500 in izpitno pristojbino. — Pohitite s prijavi.

Tečaj politične ekonomije je zaradi nezainteresiranosti onih, ki jim je bil namenjen in ki ga je uprava podjetja na splošno željo teh, to je članov delavskega sveta, sindikalnih funkcionarjev, članov ZKS organizirala, je v torek 16. t.m. »tragično« končal. Zadnji čas je prihajalo na tečaj le še par oseb, večina iz pisarn, tako da se predavatelju res ni izplačalo govoriti prazni sobi. To je kaj žalostno ogledalo za naš 900 članski kolektiv in je prava sramota za vse one, ki so forsirali ta tečaj pa jim je bilo preveč žrtvovati tedensko poldrugo uro za svojo izobrazbo, ki jim je nujno potrebna za boljše izpolnjevanje upravnih, sindikalnih in politično-vzgojnih funkcij. Tovariši, na tak način še dolgo ne bomo sposobni za pravilno in uspešno samoupravljanje podjetij, ki že sedaj krepko sloni in bo v doglednem času še bolj slonela na nosilcih delavskega samoupravljanja, to je na članih delavskega sveta, članih ZKS in sindikalnih funkcionarjih. Ako se bi vsi prizadeti tega zavedali, bi tečaj z veseljem in zanimanjem posečali in bi na koncu tečaja lahko kaj več poročali, a rezultati tečaja bi se pa lahko kmalu vidno pokazali.

F. P.

Odgovorni urednik: Lojze Batič

Tisk Triglavske tiskarne v Ljubljani